

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Remissyttrande

Kartläggning och analys av domstolarnas bedömning av straffvärdet för brott som rör hot och våld mot förtroendevalda

Åklagarkammaren i Norrköping

Ju2014/4250/D

Sammanfattning:

Journalistförbundet ställer sig bakom utredarens förslag till åtgärder för att förbättra lagföring av brott mot förtroendevalda som exempelvis en checklista för polis och åklagare för att identifiera misstänkt gärningsmans motiv. Det krävs också en enhetlig ledning av förundersökningen och att ärendena prioriteras av polis och åklagare. Vi stödjer också förslaget att åklagare i gärningsberskrivningen bör ange att målsäganden är förtroendevald och vilka omständigheter åklagaren anser vara försvårande i ärendet. Förslagen framgår av sidan 6 i promemorian.

”Att utsätta förtroendevalda för otillåten påverkan och en brottslig gärning är i förlängningen ... även ett angrepp mot vårt demokratiska styrelseskick”, skriver utredaren. ¹ Det är sålunda ett hot mot det demokratiska uppdraget.

Journalistförbundet representerar en yrkesgrupp som också har ett demokratiskt uppdrag, att informera, granska och väcka debatt. Tyvärr är denna yrkesgrupp utsatt för hot, kränkningar och trakasserier, som dessutom påverkar rapporteringen.

¹ Åklagarkammaren i Norrköping, Ju2014/4250/D, sid 7

Utredningens förslag kan därför mycket väl även tillämpas för att stävja olagliga angrepp på journalister. Vi utvecklar detta nedan.

Kränkningar och hot en del av journalistens vardag

Journalistförbundet genomför regelbundet medlemsenkäter om kränkningar och hot mot journalister. Den senaste genomfördes i oktober i år. En preliminär genomgång av svaren på enkäten visar på ungefär samma utfall som förra årets enkät. Nära fyra av tio journalister (38,2 procent) svarade att de någon gång utsatts för kränkningar, påtryckningar eller trakasserier från sin publik under de senaste fem åren. Även om svarsfrekvensen i undersökningen är låg och det är svårt att dra långtgående slutsatser av enkäten, visar svaren på ett allvarligt problem.

Enkäten visar också att hot, trakasserier och andra olagliga åtgärder påverkar rapporteringen negativt. 29,3 procent svarade att det på något sätt påverkar deras sätt att arbeta.

Av enkäten framgår att det finns brister i lagföringen. I över hälften av fallen lägger polisen ned förundersökningen. Bara drygt 14 procent leder till åtal.

För närvarande pågår en statlig utredning hos Brottsförebyggande rådet (BRÅ) som fått uppdraget att kartlägga hot och våld mot bland andra journalister. Den utredningen ska vara klar under vården 2015.

Utöver vår egen enkät har vi den erfarenheten att lagföring av olika former av hot och trakasserier mot journalister handläggs mycket olika av polisen. Vi har uppfattningen att dessa ärenden inte prioriteras. Inte sällan förser målsäganden polisen med grundläggande bevisuppgifter som IP-nummer etc. Trots detta läggs förundersökningarna ofta ned.

Här behövs en bättre samordning. Förhoppningsvis kommer den nya gemensamma polisorganisationen med en riksmyndighet leda till en förbättring.

Oavsett detta kan förslagen från åklagarkammarens utredning vara ett led i en bättre lagföring även för hot mot journalister.

Brott mot medborgerlig frihet

I två fall av de rättsfall som utredaren har granskat, har åklagaren rubricerat gärningarna som bland annat brott mot medborgerlig frihet, BrB 18:5:

Den som övar olaga tvång eller olaga hot med uppsåt att påverka den allmänna åsiktsbildningen eller inkräkta på handlingsfriheten inom politisk organisation eller yrkes- eller näringsammanslutning och därigenom sätter yttrande-, församlings- eller föreningsfriheten i fara, dömes för brott mot medborgerlig frihet till fängelse i högst sex år.

Även om domstolarna i båda dessa fall inte ansåg att brott enligt BrB 18:5 förelegat, dömdes gärningsmännen för olaga hot och av påföljd och domskäl framgår att domstolarna såg allvarligt på brottet. Utredaren kommer till den slutsatsen att åklagarens åberopande av BrB 18:5 kan ha inneburit strängare påföljder och förhöjda skadestånd.

Anledningen till att domstolarna inte dömde för brott mot medborgerlig frihet beror enligt utredaren på de stränga rekvisiten för brottet, vilket framgår av lagens förarbeten. Det ska vara klarlagt att det förelegat fara för ”yttrande- och föreningsfriheten hos en *vidare krets av medborgare*.”²

Men som framgår av ovan är det ovanligt att åtal väcks mot detta brott.

Förra året skrev därför Journalistförbundets ordförande Jonas Nordling tillsammans med ordföranden för Sveriges Kommuner och landsting en skrivelse till dåvarande justitieminister Beatrice Ask med uppmaningen att snarast ta fram ett förslag som stärker skyddet för det demokratiska intresset avsett vem brottet riktar sig mot. Vi har dock ännu inte fått några reaktioner på vår skrivelse. Brevet bifogas.

Dessutom övervägde Kommittén om hot och våld mot förtroendevalda redan 2008 en utformning av lagstiftningen som inte är knuten till individen utan istället riktar sig mot brott mot det demokratiska intresset. Trots påstötningar har inte heller det lett till några åtgärder.

Journalistförbundet uppmanar därför regeringen att ta fram förslag till lagstiftning som stärker skyddet för demokratin.

Med vänlig hälsning
SVENSKA JOURNALISTFÖRBUNDET

Jonas Nordling
Förbundsordförande

² Åklagarkammaren i Norrköping, Ju2014/4250/D, sid 23